

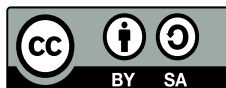
ZARZĄDZANIE PARTYCYPACJĄ:
NARZĘDZIA ZAANGAŻOWANIA OBYWATELSKIEGO
I WZMACNIANIA SPOŁECZNOŚCI

METODYKA

Uczelnie wyższe jako innowacyjne czynniki zrównoważonego
rozwoju w miastach europejskich w erze post-COVID-19

Co-funded by
the European Union

[HTTPS://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

TWÓRCY:

Gražina Čiuladienė, Gintarė Žemaitaitienė, Jolanta Pivorienė - Mykolas Romeris University, Litwa
Magdalena Weinle, Lizett Samaniego - Hochschule der Medien, Niemcy
Joanna Kurowska-Pysz, Karolina Mucha-Kuś, Lubomira Trojan - Akademia WSB, Polska

WE WSPÓŁPRACY Z:

Le Quang Son, Ho Long Ngoc, Le Thi Hong Oanh - The University of Danang, Wietnam
Dario Marmo, Sara Barbieri - LAMA Cooperative Society - Social Enterprise, Włochy
Emira Brkić Karninčić, Nenad Antolović - Rijeka Development Agency Porin, Chorwacja

Co-funded by
the European Union

Dofinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Uniwersytet Mykolas Romeris na Litwie
Akademia WSB, Polska
Uniwersytet Mediów w Stuttgarcie
(Hochschule der Medien), Niemcy

Uniwersytet w Danang, Wietnam
Spółdzielnia LAMA – Przedsiębiorstwo Społeczne, Włochy
Agencja Rozwoju Rijeki Porin, Chorwacja

Mykolas Romeris
universitetas

Akademia WSB
WSB University

SPIS TREŚCI

Słowniczek	4-12
Wstęp	13
Ogólny przegląd programu nauczania	14-33
1. Uzasadnienie programu nauczania	15
2. Cele i zadania kursu	17
3. Efekty uczenia się	18
4. Czas nauczania	21
5. Struktura jednostki kursu	23
6. Rola wykładowcy	24
7. Strategia oceny	29
Bibliografia	34-35

SŁOWNICZEK

POSTAWY

Wyuczone predyspozycje lub tendencje do konsekwentnego reagowania w sposób pozytywny lub negatywny na osobę, obiekt, ideę lub sytuację. Odzwierciedlają one uczucia, przekonania, wartości i nastawienie jednostki, które wpływają na jej zachowanie i wybory.

STUDIUM PRZYPADKU

To szczegółowa, dogłębna analiza konkretnej osoby, grupy, zdarzenia lub sytuacji, mająca na celu zbadanie i zrozumienie jej złożoności, przyczyn i skutków w kontekście rzeczywistym. Studium przypadku zazwyczaj obejmuje analizę określonego projektu, firmy lub scenariusza w celu zidentyfikowania najlepszych praktyk, wyzwań, wyciągniętych wniosków i mierzalnych rezultatów. Często zawiera dane jakościowe i ilościowe, opisy środowiska, kontekstu i podjętych działań.

KONSULTACJE

W procesie studiowania oznaczają czas poświęcony studentom na wsparcie, porady lub pomoc ze strony wykładowcy lub prowadzącego/tutora. Podczas konsultacji studenci mogą zadawać pytania, szukać wyjaśnień w niejasnych kwestiach, otrzymywać informacje zwrotne na temat swojej pracy oraz omawiać strategie mające na celu poprawę zrozumienia lub wyników.

KURS

To ustrukturyzowana jednostka dydaktyczna z danego przedmiotu, zazwyczaj trwająca jeden semestr akademicki. Najczęściej jest prowadzona przez jednego lub kilku instruktorów i obejmuje ustalony harmonogram lekcji lub zajęć. Kurs uwzględnia wszystkie działania edukacyjne – takie jak wykłady, zadania i egzaminy – mające na celu zapoznanie studentów z określonym tematem lub umiejętnością. Pomyślne ukończenie kursu zazwyczaj skutkuje uzyskaniem punktów ECTS, a czasami oceną. Kursy mogą być obowiązkowe lub fakultatywne i stanowić część szerszego programu akademickiego lub stopnia naukowego. Zasadniczo kurs to zorganizowane doświadczenie edukacyjne, w którym studenci uczestniczą w celu zdobycia wiedzy lub umiejętności w określonej dziedzinie.

WYTYCZNE

Wskazówki dla władz lokalnych i regionalnych dotyczące współpracy z obywatelami w celu reagowania na ich potrzeby oraz dla instytucji publicznych, które dążą do angażowania mieszkańców w procesy zmian miejskich, a jednocześnie często napotykają trudności związane ze sposobami realizacji tego celu i przekonywaniem społeczności o jego znaczeniu. Wytyczne dla władz lokalnych i regionalnych będą miały uniwersalne zastosowanie, umożliwiając wszystkim typom obszarów korzystanie z nich, by usprawnić komunikację z mieszkańcami.

WIEDZA

Zbiór informacji, faktów oraz umiejętności ich rozumienia, nabytych poprzez doświadczenie, edukację lub naukę. Obejmuje świadomość i znajomość określonych zagadnień lub świata jako całości, które jednostka nabywa w procesie poznawczym. Wiedza umożliwia jednostkom interpretowanie informacji, podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów i stosowanie zdobytej wiedzy w różnych kontekstach.

EFEKTY UCZENIA SIĘ

Określają wiedzę, umiejętności, postawy oraz kompetencje, które uczeń powinien osiągnąć w wyniku procesu nauczania. Zazwyczaj formułowane są w kategoriach behawioralnych, aby umożliwić ich ocenę. Stanowią one podstawę do opracowywania programów nauczania, planowania procesu dydaktycznego oraz oceniania, poprzez precyzyjne określenie oczekiwanych rezultatów kształcenia.

WYKŁAD

Forma nauczania lub prezentacji edukacyjnej, w której mówca, zazwyczaj wykładowca uniwersytecki lub gościnny wykładowca, dzieli się wiedzą i informacjami na określony temat lub zagadnienie.

WYKŁADOWCA

Osoba, która prezentuje różne tematy na kursie, przygotowuje i prowadzi wykłady, moderuje dyskusje i przedstawia zadania do samooceny.

METODYKA

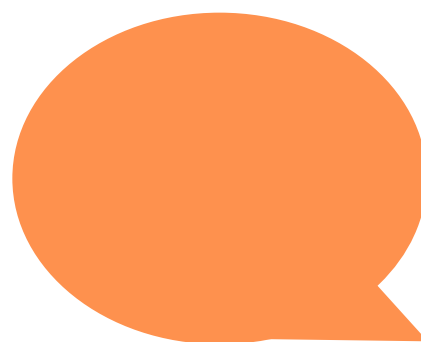
Dostarcza wykładowcom uniwersyteckim kluczowych aspektów realizacji kursów, w tym celów i zadań, treści kursu, strategii oceny i zasobów.

METODY

Odnoszą się do systematycznych procedur, technik lub procesów stosowanych w celu efektywnego planowania, wykonywania, monitorowania i kończenia zadań, czy projektów.

ZARZĄDZANIE PARTYCYPATCJĄ

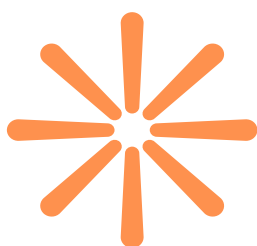

Odnosi się do procesu i praktyki aktywnego angażowania interesariuszy lub pracowników w podejmowanie decyzji, planowanie, realizację i rozwiązywanie problemów związanych z projektem lub celami organizacji. Podkreśla ono znaczenie dzielenia się kontrolą i odpowiedzialnością z osobami, których dotyczą lub na które mogą wpływać wyniki działań, wspierając współpracę, poczucie odpowiedzialności oraz zaangażowanie.

PILOT

Działania, w ramach których zaprezentowane i wypromowane zostaną trzy studia przypadków, umożliwiające innym władzom lokalnym i regionalnym, edukatorom oraz wykładowcom akademickim poznanie dobrych praktyk, obszarów do usprawnienia oraz sposobów skutecznej współpracy z obywatelami i instytucjami publicznymi.

PREZENTACJA

»» Może mieć formę mniej lub bardziej formalną, wizualną (multimedialną) lub ustną, podkreślającą kluczowe aspekty raportu i podsumowania zrealizowanego projektu. Uwzględnia również dokument pisemny przygotowany przez studentów uczestniczących w kursie. **Zawiera on przegląd i wyjaśnienia, odpowiadające na pytania takie jak:**

- »» Jaki problem rozwiązuje twój projekt i dlaczego jest on istotny lub użyteczny?
- »» Jak określiłeś jego przyczyny i konsekwencje?
- »» Co zainspirowało cię do rozwiązania twojego projektu?
- »» W jaki sposób rozwiązałyby on problem?
- »» Jakie kroki podjąłeś i jakie działania z tego wynikły?
- »» Co nakreśliłeś w swoim prototypie, opisie rozwiązania, pomysle lub innym rezultacie projektu?
- »» Które koncepcje i teorie – zarówno z tego kursu, jak i z innych przedmiotów, jakie studiowałeś w tym semestrze – łączą się z nim?
- »» Jakie metody wypróbowałeś na zajęciach i jak je zastosowałeś w projekcie?

Podsumowanie nie ma ścisłego limitu słów. Warto użyć stylu APA do cytowania i dołączyć do dokumentu bibliografię.

PROJEKT

To tymczasowe przedsięwzięcie podejmowane w celu stworzenia unikalnego produktu, usługi lub rezultatu. Ma określony początek i koniec, konkretne cele i zazwyczaj wymaga skoordynowanych działań i zasobów w celu osiągnięcia tych celów. Projekty różnią się od bieżących operacji tym, że są tymczasowe i mają unikalne rezultaty (PMBOK Guide | Project Management Institute).

UMIEJĘTNOŚCI

Zdolności i kompetencje, które umożliwiają osobie skuteczne i wydajne wykonywanie zadań lub czynności. Zazwyczaj rozwija się je poprzez praktykę, szkolenia i doświadczenie, a ich celem jest zastosowanie wiedzy, technik oraz zdolności fizycznych lub umysłowych dla osiągnięcia określonych rezultatów.

ANKIETA/KWESTIONARIUSZ

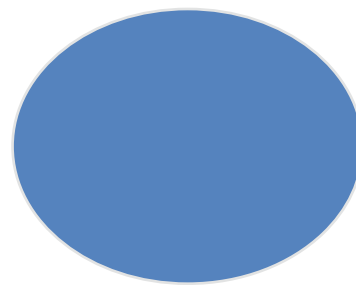

Po zakończeniu działań pilotażowych przeprowadzona zostanie ankieta wśród zaangażowanych uczniów, obywateli, władz lokalnych i interesariuszy.

STUDENT

Osoba, która zdecydowała się na podjęcie nauki na danym kierunku.

SYLABUS

Dokument akademicki, który pomaga studentom zrozumieć, czego będą się uczyć, czego się od nich oczekuje i jak będą oceniane ich postępy w trakcie kursu. Łączy on efekty kształcenia z treściami i zajęciami dydaktycznymi, pomagając studentom organizować naukę i być na bieżąco ze strukturą kursu.

NARZĘDZIA

Uniwersalny materiał dydaktyczny, z którego mogą korzystać zarówno nauczyciele, jak i uczniowie, władze lokalne, edukatorzy, organizacje pozarządowe oraz każda osoba zainteresowana zaangażowaniem obywateli w rozwój miasta.

TUTOR/KOORDYNATOR

Osoba odpowiedzialna za kurs, która kieruje studentami, tworzy i ocenia zadania, udziela wskazówek i wsparcia uczestnikom, doradzając im w zakresie rozwijania umiejętności praktycznych oraz w sprawach organizacyjnych.

WARSZTAT

Ustrukturyzowana, interaktywna sesja lub spotkanie, podczas którego studenci spotykają się, aby dyskutować, uczyć się, współpracować lub rozwiązywać problemy z określonego obszaru tematycznego. W przeciwieństwie do wykładów, warsztaty koncentrują się na aktywnym udziale, działaniach praktycznych, rozwiązywaniu problemów i osiągnięciu konkretnych rezultatów, często pod okiem prowadzącego. Warsztaty mogą obejmować dowolny temat i mają na celu zaangażowanie uczestników w naukę, wymianę pomysłów i praktyczne zastosowanie umiejętności.

WSTĘP

Komunikacja między władzami lokalnymi a obywatelami powinna odbywać się w różnych obszarach, w tym w zakresie środowiska, inkluzyjności, gospodarki, edukacji, aspektów technicznych, infrastruktury i wsparcia społecznego. Zrównoważony rozwój miast opiera się na skutecznej komunikacji i wspólnych wartościach obu stron. Aktywne zaangażowanie i partycypacja obywateli są niezbędne do budowania inkluzywnych i zrównoważonych miast. Mieszkańcy muszą czuć, że ich zdanie ma znaczenie – dlatego władze lokalne powinny nie tylko konsultować z nimi decyzje, ale także pytać, co należy zmienić, ulepszyć i, co najważniejsze, w jaki sposób to osiągnąć. Ponieważ mieszkańcy doświadczają miasta na co dzień, są najlepiej przygotowani do identyfikowania tego, co należy poprawić, aby było ono bardziej otwarte, inkluzywne i przyjazne dla środowiska.

Głównym celem projektu HEIsCITI (KA220-HED-96EB51E1) było dostarczenie uniwersalnej metodyki praktycznych narzędzi i wytycznych politycznych dla efektywnej komunikacji między obywatelami a władzami lokalnymi lub regionalnymi. HEIsCITI to akronim od nazwy „HEIs as Innovative Triggers of Sustainable Development in European Cities in Post Covid-19 era”. Celem projektu było wpłynięcie na politykę i praktyki miejskie poprzez poprawę jakości współpracy między decydentami a obywatelami. W tym celu skoncentrowano się na stworzeniu uniwersalnych programów nauczania, które miałyby nauczyć studentów, jak skutecznie inicjować, ułatwiać i koordynować komunikację między obywatelami a władzami lokalnymi.

METODYKA (Program nauczania)

Rezultaty przedstawiono w niniejszym dokumencie. Metodyka jest uniwersalna i skoncentrowana na umiejętnościach miękkich, dzięki czemu można ją zastosować na wszystkich uniwersytetach, niezależnie od specjalizacji. Uczelnie wyższe (HEI) powinny kształcić studentów w zakresie wiedzy i umiejętności niezbędnych do rozumienia idei odpowiedzialnego obywatelstwa oraz zasad inkluzywnego i zrównoważonego rozwoju miast, a także przygotowywać ich do wspierania i promowania współpracy pomiędzy interesariuszami. Metodyka ta odpowiada na nowe i złożone wymagania dzisiejszej rzeczywistości poprzez rozwijanie umiejętności i kompetencji, które odpowiadają zarówno potrzebom lokalnym, jak i globalnym.

Proces tworzenia programu nauczania składa się z kilku etapów: (1) konceptualizacji

projektu programu nauczania, (2) opracowania ram programowych, (3) tworzenia narzędzi, takich jak materiały dydaktyczne, (4) pilotażu i ewaluacji programu nauczania oraz (5) edycji i finalizacji programu nauczania. Program nauczania i narzędzia zostały pilotażowo przetestowane w trzech regionach europejskich:

Cieszyn (miasto na pograniczu Polski i Czech),

Janiszki (rejon litewski na granicy litewsko-łotewskiej, zamieszkaną przez mniejszość łątewską),

Sztutgart (jeden z najlepszych europejskich przykładów działań integracyjnych wobec migrantów i uchodźców).

Opracowana i sprawdzona metodyka przygotowuje studentów do praktycznego zaangażowania społecznego.

OGÓLNY PRZEGLĄD PROGRAMU NAUCZANIA

Opracowanie metodyki opiera się na źródle zatytułowanym: „Metodyki szkoleniowe do opracowywania programów nauczania: Pakiet zasobów” (2018), opublikowanym przez Międzynarodowe Biuro Edukacji (IBE) UNESCO. Niniejszy dokument ma na celu wsparcie specjalistów i profesjonalistów zaangażowanych w zmiany w programach nauczania, ich rozwój, monitorowanie i ewaluację. Pakiet zasobów przyczynia się do budowania potencjału w zakresie projektowania, zarządzania i wdrażania zorientowanych na jakość procesów kształcenia oraz programów nauczania integracyjnego. Jest on skierowany do decydentów edukacyjnych, edukatorów, specjalistów, twórców programów nauczania, ewaluatorów, trenerów nauczycieli, przełożonych, dyrektorów szkół i nauczycieli pracujących nad programem nauczania, uczeniem się, oceną i zagadnieniami pokrewnymi.

Pakiet zasobów składa się z ośmiu modułów, dotyczących podstawowych procesów i etapów, które należy rozpatrywać holistycznie, aby osiągnąć wysokiej jakości program nauczania dla wszystkich. Te niezależne moduły reprezentują wymiary „cyklu życia” programu nauczania: (1) Dialog polityczny i formułowanie; (2) Zmiana programu nauczania; (3) Projektowanie programu nauczania; (4) Zarządzanie systemem i kierowanie nim; (5) Opracowywanie podręczników oraz innych materiałów dydaktycznych i edukacyjnych; (6) Rozwój potencjału w zakresie wdrażania programów nauczania; (7) Procesy wdrażania programów nauczania; oraz (8) Ocena uczniów i ewaluacja programu nauczania.

W szczególności Moduł 3 – „Projektowanie programu nauczania” –

Strukturę metodyki zainspirował szczególnie Moduł 3.

W związku z tym program nauczania obejmuje następujące elementy:

- » **Uzasadnienie** – Dlaczego uczniowie uczą się tego, czego się uczą?
- » **Cele i zadania** – Jakie są cele, zadania i zamierzone rezultaty uczenia się?
- » **Treści kursu** – Czego uczą się uczniowie (np. kompetencji, wiedzy, umiejętności)?
- » **Czas trwania zajęć** – Kiedy się uczą?
- » **Rola(e) nauczycieli** – W jaki sposób nauczyciele kierują i ułatwiają proces uczenia się?
- » **Ocena** – W jaki sposób nauka jest mierzona i oceniana?

Narzędzia:

w tym materiały dydaktyczne i edukacyjne („Czego używają uczniowie, aby się uczyć?”) i działania edukacyjne („W jaki sposób uczą się uczniowie?”) – opisano w dokumencie zatytułowanym: „Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla osób wspierających zaangażowanie obywatelskie.”

1. Uzasadnienie programu nauczania

Termin „zaangażowanie obywatelskie” odnosi się do działań, które opierają się na współpracy z grupami ludzi i za ich pośrednictwem, w celu rozwiązania problemów wpływających na ich dobrostan społeczny (Woronkowicz, 2018). Zaangażowanie obywateli ma kluczowe znaczenie dla budowania inkluzywnych i zrównoważonych miast.

Mieszkańcy muszą rozumieć, że ich opinie są ważne dla władz lokalnych. Dlatego władze powinny nie tylko konsultować się z obywatelami w sprawie decyzji, ale także pytać ich, co należy zmienić, ulepszyć i – co najważniejsze – jak te zmiany wdrożyć. Ponieważ mieszkańcy doświadczają miasta na co dzień, mają wyjątkową możliwość identyfikowania usprawnień, które czynią je bardziej otwartym, inkluzywnym i przyjaznym dla środowiska.

Oprócz promowania usług odpowiadających potrzebom mieszkańców, zaangażowanie obywateli jest postrzegane jako czynnik maksymalizujący efektywność polityki publicznej (Bensus, 2021; Lappas i in., 2022). Stałe zaangażowanie zróżnicowanych uczestników w proces decyzyjny, kierowany przez społeczność, jest zgodne z zasadami partycypacji, które spełniają standardy demokratyczne (Yet i in., 2022). Nadrzędnym celem uczestnictwa obywateli w rozwoju miast jest poprawa jakości i legitymizacji decyzji politycznych oraz przejście od podejścia skoncentrowanego na usługach do podejścia zorientowanego na obywatela (Ianniello i in., 2019).

Jednak stworzenie sprawiedliwych procesów partycypacji obywatelskiej – czyli nawiązanie dialogu między heterogenicznymi interesariuszami – nie zawsze jest łatwe. Zarządzanie procesami partycypacyjnymi często zwiększa obciążenie pracą urzędników i pociąga za sobą znaczne koszty (Buckwalter, 2014). Ponadto urzędnicy mogą nie mieć zaufania do umiejętności i doświadczenia zwykłych obywateli.

Jak zauważa Arnstein (1969), „w większości przypadków osoby nieposiadające władzy rzeczywiście postrzegają osoby posiadające władzę jako monolityczny «system», a osoby sprawujące władzę postrzegają osoby nieposiadające władzy jako morze «tych ludzi»” (s. 217).

Zaangażowanie obywatelskie często koncentruje się na potrzebach i celach strony inicjującej uczestnictwo, a nie na samych obywatelach. Zachęcanie do uczestnictwa poprzez długoterminowe partnerstwa z lokalnymi grupami społecznymi jest zatem trudne. Takie partnerstwa pozostają nieuchwytnie, jeśli partnerzy nie potrafią jasno formułować, dyskutować i rozwiązywać swoich sporów (Ianniello i in., 2019). Uniwersytety mogą pełnić rolę pomostu między potrzebami obywateli a celami władz lokalnych, działając jako katalizator innowacji dzięki integracji oczekiwań obu stron w oparciu o wspólne wartości.

Angażując się w projekty, które odpowiadają na lokalne wyzwania i włączają studentów w działania o charakterze celowym, uniwersytety mogą odegrać wyjątkową rolę w opracowywaniu rozwiązań bieżących problemów, jednocześnie przygotowując kolejne pokolenie do aktywności na rzecz wzmocnienia odporności społecznej.

Uczelnie wyższe, które promują społeczną i obywatelską odpowiedzialność studentów poprzez zaangażowanie społeczne, przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju (Maistry i Thakrar, 2012, s. 65). Jednocześnie zarówno studenci, jak i wykładowcy czerpią korzyści z zastosowania swojej wiedzy i umiejętności w rozwiązywaniu rzeczywistych problemów, co – jak wykazano – pozytywnie wpływa na wyniki w nauce, zaangażowanie obywatelskie, poczucie własnej skuteczności, samoocenę i zdolności przywódcze (Hahn i in., 2020). Studenci powinni być edukowani i przygotowani do angażowania się w życie społeczności.

Zaangażowanie społeczne nie ogranicza się do uniwersytetów, ale obejmuje również społeczności lokalne. Dzięki takiemu podejściu mieszkańcy mogą wyrazić: wiedzę o istniejących problemach społeczności, miejscu ich występowania, czasie ich występowania oraz potencjalnych sposobach ich rozwiązania, czerpiąc z własnych doświadczeń. Tego typu wymiar wiedzy jest istotny dla takiego celu uniwersytetu, jakim jest wspieranie zrównoważonego rozwoju poprzez rozwiązywanie problemów istotnych dla społeczności (Mbah, 2019).

Kurs „Zarządzanie partycypacją: narzędzia zaangażowania obywatelskiego i wzmacniania pozycji społeczności”, opracowany w ramach projektu HEIsCITI, wyposaży studentów różnych kierunków w umiejętności ułatwiające komunikację między obywatelami a władzami lokalnymi. Kurs kładzie nacisk na inkluzywne zaangażowanie obywatelskie, ze szczególnym uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i rozwiązań przyjaznych środowisku.

Celem kursu jest podkreślenie roli jaką odgrywa łączenie ludzi w celu poznania ich społeczności, metod nauczania umożliwiających zaangażowanie w rozwiązywanie problemów oraz działań promujących pozytywne zmiany. Aby podnieść jakość demokratycznej debaty na temat zrównoważonego rozwoju miast, kurs kładzie nacisk na pomiary i monitorowanie, integrację wskaźników w całościowe ramy oraz wspieranie współpracy między obywatelami a decydentami.

Dzięki udziałowi w tym kursie studenci uświadomią sobie wagę zaangażowania obywatelskiego i rozwiną poczucie odpowiedzialności obywatelskiej. Zdobędą również wiedzę i umiejętności ułatwiające komunikację i współpracę między obywatelami a władzami lokalnymi w kontekście zrównoważonego rozwoju miast.

2. Cele i zadania kursu

Celem kursu jest nauczenie studentów, jak ułatwiać i koordynować komunikację między obywatelami a władzami lokalnymi w celu promowania inkluzywnego i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w erze po pandemii COVID-19.

Głównym celem kursu jest podtrzymywanie aktywnego zaangażowania studentów w rozwój społeczności poprzez budowanie partnerstw między różnymi interesariuszami nieuczestniczącymi w działaniach społecznych. To z kolei wpłynie na politykę i praktykę miejską, sprzyjając tworzeniu systemu, który opiera się na wspólnym podejmowaniu decyzji dzięki lepszej informacji, komunikacji i dialogowi.

Cele kursu są następujące:

definiowanie koncepcji zaangażowania społeczności,

zapewnianie różnorodności narzędzi umożliwiających odpowiedzialny udział w lokalnych kontekstach,

kierowanie uczniami / studentami w procesie projektowania i wdrażania projektów lub planów, które odpowiadają na konkretne potrzeby społeczności.

3. Rezultaty uczenia się

(podejście oparte na kompetencjach)

Rezultaty uczenia się wykazują, jaką wiedzę oraz umiejętności (w tym badawcze, specjalistyczne, społeczne i osobiste) nabędą studenci w toku kursu (patrz Tabela 1).

Tabela 1 Rezultaty uczenia się

WIEDZA	UMIEJĘTNOŚCI			
	badawcze	specjalistyczne	społeczne	osobiste
Słowa kluczowe: zaangażowanie obywatelskie	Słowa kluczowe: design-thinking; badania w działaniu; studium przypadku	Słowa kluczowe: komunikacja na rzecz zaangażowania obywateli	Słowa kluczowe: współpraca grupowa; współpraca w rozwiązywaniu konfliktów; rozwiązywanie problemów	Słowa kluczowe: kreatywność; myślenie krytyczne; odpowiedzialność osobista; obowiązek indywidualny
Student zna główne zasady, formy i zagadnienia podejścia partycypacyjnego i wie, jak je wdrażać	Student potrafi identyfikować i formułować problemy badawcze, inicjować i samodzielnie prowadzić badania w zakresie mediów i komunikacji, kreatywnie stosować metody naukowe, gromadzić dane empiryczne oraz skutecznie zarządzać czasem, zasobami ludzkimi i finansowymi.	Student potrafi analizować środowisko informacyjne organizacji, zarządzać komunikacją wewnętrzną i zewnętrzną, budować relacje z odbiorcami w oparciu o wzajemne zrozumienie i współpracę, a także przygotowywać i wdrażać strategie komunikacyjne i programy informacji publicznej.	Student potrafi identyfikować i formułować problemy badawcze, inicjować i samodzielnie prowadzić badania w zakresie mediów i komunikacji, kreatywnie stosować metody naukowe, gromadzić dane empiryczne oraz skutecznie zarządzać czasem, zasobami ludzkimi i finansowymi.	Student potrafi myśleć analitycznie, strategicznie i kreatywnie, inicjować i organizować projekty oraz brać odpowiedzialność za swoje działania.

Studenci uczestniczący w kursie zdobędą nie tylko teoretyczną wiedzę na temat zaangażowania obywatelskiego i narzędzi służących do jego wspierania, ale także nauczą się, jak działać jako aktywni uczestnicy. Rozwiną również swoje umiejętności badawcze, społeczne i osobiste.

Umiejętności specjalistyczne są w dużej mierze powiązane z programem studiów. Kompetencje przedmiotowe powinny być zgodne ze standardami programowymi danej instytucji, które zazwyczaj określają poziomy jakości lub osiągnięć. Krajowe standardy programowe są często opracowywane przy udziale stowarzyszeń zawodowych specjalizujących się w konkretnych przedmiotach.

Należy podkreślić, iż studenci nauczą się:

- » jak rozumieć potrzeby mieszkańców,
- » jak realizować cele władz lokalnych w zakresie tworzenia zrównoważonych i inkluzywnych rozwiązań dla rozwoju miast,
- » jak rozumieć kontekst społeczny obszarów zaniedbanych,
- » jak być aktywnym uczestnikiem rozwoju miasta,
- » jak zachęcać mieszkańców do aktywności,
- » jakich narzędzi można użyć, aby zachęcić mieszkańców do udziału w rozwoju miasta,
- » jak reagować na wyzwania turbulentnego otoczenia,
- » jakie są zalety pracy zespołowej i rola innowacyjnego podejścia do „trudnych problemów”.

Programy nauczania oparte na kompetencjach kładą nacisk na integrację obszarów uczenia się poprzez eksplorację tematów przekrojowych i łączenie ich z wyzwaniami życia codziennego. Uczniowie osiągają określone minimalne poziomy kompetencji na poszczególnych etapach edukacji dzięki ukierunkowanym doświadczeniom edukacyjnym. Kompetencje weryfikuje się poprzez ocenę jakości wykonania zadań przedmiotowych (patrz również podrozdział „Strategia oceny” w niniejszym dokumencie oraz dokument zatytułowany: „Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla animatorów zaangażowania obywatelskiego”).

W klasycznym podejściu do transferu wiedzy uczniowie odgrywają w dużej mierze bierną rolę, pobierając informacje i integrując je ze swoją istniejącą wiedzą. W paradygmacie opartym na kompetencjach, w osobistym środowisku uczenia się, studenci stają się aktywnymi uczestnikami w zdobywaniu i przetwarzaniu informacji i wiedzy. (Bratianu i in., 2020).

Kurs opiera się przede wszystkim na podejściu partycypacyjnym, które zakłada współpracę wszystkich stron poprzez metody i działania ukierunkowane na rozwiązywanie różnych problemów. Korzyści płynące z takiego podejścia wskazuje teoria działania komunikacyjnego Habermasa (1987), akcentująca konieczność włączania w dialog wszystkich zainteresowanych stron w warunkach pozbawionych dominującego wpływu jednej z nich.

Kurs można opisać jako transdyscyplinarne doświadczenie nauczania i uczenia się oparte na pedagogice współpracy, która wykorzystuje wiedzę studentów do kształtowania empatycznych, społecznie zaangażowanych, krytycznych i odpowiedzialnych obywateli.

Kurs zapewnia studentom interdyscyplinarną możliwość angażowania się w problemy społeczne z różnych perspektyw. Poprzez współtworzenie, dzielenie się i przyswajanie wiedzy, współpraca może być korzystna dla rozwoju, wspierania i realizacji interesów lokalnych partnerów i społeczności (Mbah, 2019).

Studenci pełnią rolę promotorów partycypacji społecznej. Ułatwiają komunikację między mieszkańcami a urzędnikami. Monitorują jakość przestrzeni publicznej/problemów, zbierają skargi i postulaty mieszkańców oraz odwiedzają liderów społeczności. Przeprowadzają również ankiety, aby dowiedzieć się więcej o opiniach mieszkańców na temat możliwych zmian przed (i po) wdrożeniu interwencji. W rezultacie praktykujący planiści stoją przed wyzwaniem autentycznego uwzględnienia głosu młodzieży w produktywnych i niesymbolicznych ramach decyzyjnych (Botchwey i in., 2019). Angażując studentów we wspólne projekty z samorządami, kurs może wykorzystać ich wiedzę i umiejętności do kreowania znaczących zmian i innowacji.

4. Czas realizacji kursu

Objętość kursu (modułu) wynosi 2 punkty ECTS. Nakład pracy studenta jest szacowany na 27 godzin na 1 punkt ECTS, czyli cały kurs obejmuje 54 godziny. Szacowany nakład pracy studenta może się jednak różnić w zależności od uczelni.

Poszczególne instytucje mogą również mieć różne możliwości wdrożenia, począwszy od integracji z istniejącym kursem o większej liczbie punktów ECTS lub jako oddzielny kurs mikrokwalifikacyjny, jako kurs obowiązkowy lub fakultatywny, nauczany dla studentów studiów licencjackich lub magisterskich.

Biorąc pod uwagę złożoność problemów, z jakimi borykają się przedstawiciele administracji samorządowej, oraz zróżnicowane potrzeby obywateli, uzasadnione jest skupienie się na studentach zaawansowanych na poziomie magisterskim. Studenci ci zazwyczaj posiadają głębszą wiedzę specjalistyczną i są lepiej przygotowani do stawiania czoła złożonym wyzwaniom.

Godziny pracy studenta w ramach jednostki dydaktycznej dzielą się na godziny w kontakcie i godziny przeznaczone na samodzielną naukę. Jednostka dydaktyczna może mieć 14 godzin przeznaczonych na zajęcia kontaktowe (wykłady/seminaria/warsztaty/laboratoria) (zakres godzin w kontakcie wynosi 35%), a następnie 40 godzin przeznaczonych na pracę samodzielną (tabela 2). Jednak różne instytucje mogą również stosować odmienny rozkład godzin pracy studentów.

Tabela 2

Obciążenie pracą studentów (przykład rozkładu godzin pracy)

Struktura	Godziny pracy w kontakcie	Godziny samodzielnej nauki
Wprowadzenie do kursu (cel, zadania, treść, strategia oceny, zasoby)	2	
Część teoretyczna (Kontekst polityki gminy / Koncepcja zaangażowania obywateli (poziomy, formy i metody; problemy, wytyczne) / Narzędzia partycypacyjne Uwaga: Materiał do wykorzystania w charakterze wkładu teoretycznego można znaleźć w dokumencie zatytułowanym Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla animatorów zaangażowania obywatelskiego	6 (wykłady/seminaria/ warsztaty/laboratoria)	6
Część praktyczna Wprowadzenie do wyzwania – sprawa gminy Zaangażowanie przejawia się w praktyce: partycypacyjne badania działania (projekt), w tym z wykorzystaniem narzędzi partycypacyjnych – samodzielna praca studencka	4 (konsultacje)	30
Prezentacja projektu badań partycypacyjnych	2	4
W sumie:	14	40
	54	

5. Struktura jednostki kursu

Godziny pracy studenta nad jednostką kursu dzielą się na godziny w kontakcie i godziny samodzielnej nauki (Tabela 2). Godziny w kontakcie odnoszą się do zajęć prowadzonych przez kadrę dydaktyczną, w tym wykładów, seminariów, warsztatów, laboratoriów, ćwiczeń, sprawdzianów wiedzy, konsultacji itp. Praca w kontakcie może być również prowadzona zdalnie, z wykorzystaniem elektronicznych narzędzi do nauki.

Godziny przeznaczone na samodzielną naukę obejmują indywidualnie przyswajanie dodatkowych materiałów oraz realizację zadań kreatywnych. Studenci otrzymują skoncentrowaną treść teoretyczną, a także obszerny zestaw potencjalnych źródeł, szablonów i narzędzi do dalszej nauki i poszerzania wiedzy. W większości zadań indywidualnych studenci zgłębiają tematy lub procesy będące przedmiotem ich zainteresowania. Przygotowując i prezentując wyniki tych zadań, studenci przyczyniają się do rozwoju treści kursu poprzez dzielenie się specjalistyczną wiedzą.

Centralną cechą nauczania tego przedmiotu jest ścisły związek między wiedzą teoretyczną a jej praktycznym zastosowaniem. Dlatego też kurs podzielony jest na dwie główne części. Pierwsza – teoretyczna – to część, w której studenci zapoznają się z realizacją kursu, zdobywają wiedzę i umiejętności związane z partycypacją społeczną i podejściem partycypacyjnym. Podczas wykładów studenci zdobywają podstawową wiedzę teoretyczną i rozumieją znaczenie podejścia partycypacyjnego. W trakcie seminariów/warsztatów/laboratoriów/konsultacji studenci wykonują różnorodne zadania, takie jak dyskusja wyszukiwania informacji oraz analiza przypadków przygotowanych przez nauczycieli.

Część druga – praktyczna – ma na celu wdrożenie studenckich projektów o charakterze partycypacyjnym. Po odbyciu zajęć studenci rozpoczynają proces określający, który aspekt polityki zaangażowania lub środowiska chcą zbadać. Podział studentów na grupy w celu

realizacji zadania na miejscu (badania/projekty partycypacyjne) opiera się na ich zainteresowaniach. Grupa zazwyczaj liczy 3-5 osób. Podczas badań/projektów partycypacyjnych studenci mają możliwość wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce. Godziny pracy indywidualnej poświęcone są na zastosowanie wybranych narzędzi do stworzenia podejścia partycypacyjnego w realizacji projektu. Każdy projekt będzie miał przygotowany scenariusz – studium przypadku – zmierzający do rozwiązania określonego zadania. Przewidziano również konsultacje z prowadzącym, podczas których omówi on zagadnienia projektowe, wskaże obowiązujące zasady i cele do osiągnięcia. Finałem będzie prezentacja wyników wraz ze szczegółowym opisem sposobu ich osiągnięcia (raport).

Ponadto uczniowie zapoznają się z charakterystyką gminy i kontekstem polityki (patrz dokument pt. „Wytyczne i zalecenia dla władz lokalnych i regionalnych. Jak współpracować z obywatelami”). Za pomocą narzędzi wzmacniania społeczności, uczniowie kreują propozycje ulepszeń (patrz dokument pt. „Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla animatorów zaangażowania obywatelskiego”). Ich działania obejmują: identyfikację celów, opracowanie planu pracy, identyfikację problemów generowanych przez środowisko i/lub polityki regulujące ich społeczności (gromadzenie danych), pracę nad opracowaniem rozwiązań i propozycji ulepszeń, przedstawienie swojej wizji (rozwiązania) lokalnemu decydentowi i opinii publicznej, refleksję nad kolejnymi krokami w oparciu o sukcesy i wyzwania.

Program nauczania zapewnia uczniom wyjątkowe możliwości poznania swoich społeczności i nawiązania kontaktu z decydentami. Umożliwia młodym ludziom obejmowanie ról liderów w swoich społecznościach, oferując sugestie i ścieżki wpływania na politykę i warunki środowiskowe.

6. Rola wykładowcy

Rola edukatorów wykracza daleko poza samo przekazywanie wiedzy. Wykładowcy przywiązują wagę do otwartej i interaktywnej kultury nauczania, w której promowana jest wymiana między nauczycielami a uczniami, a także między samymi uczniami. Wykładowca zachęca do aktywnego uczestnictwa w procesie uczenia się i tworzy wspierające środowisko, w którym można otwarcie zadawać pytania, dyskutować o pomysłach i wspólnie wypracowywać rozwiązania. Studenci są wspierani w stawianiu się aktywnymi podmiotami w kształtowaniu swojej edukacji, rozwijając swoje podejście eksploracyjne poprzez budowanie na posiadanej wiedzy (Sernbo i in., 2024). Wykładowcy pełnią zatem rolę mentorów i trenerów, którzy wspierają i promują indywidualny rozwój uczniów. Zachęcają do krytycznego myślenia, kreatywności, niezależności i inicjatywy oraz do pełnego wykorzystania swojego potencjału (patrz dokument zatytułowany „Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla animatorów zaangażowania obywatelskiego”). Wymaga to znacznej powściągliwości i kreatywnego wsparcia ze strony zaangażowanego edukatora, aby uczniowie działali z inicjatywą i swobodą.

Pedagogika współkonstruktywna (Mathieson, S., 2014) to nadrzędne dążenie dydaktyczne w projektowaniu kursu, ponieważ opiera się na interakcji między nauczycielem, studentami i przedstawicielem gminy. Wykładowca jest odpowiedzialny za nawiązanie kontaktów z przedstawicielami

gminy/decydentami, którzy zachęcają i wspierają zaangażowanie studentów; udzielają wyraźnej zgody na pracę nad projektem planistycznym lub innym dokumentem oraz doradzają w trakcie procesu (w razie potrzeby). Ponadto, aby partnerstwa przynosiły korzyści wszystkim stronom, cele muszą być konsekwentnie uzgadniane. Ostatecznie, to władze miasta podejmują decyzje – nie ma gwarancji, że pomysły studentów zostaną wdrożone. Wymaga to od liderów uznania, że celowe włączenie jest kluczowe dla rozkwitu prawdziwego partnerstwa.

W procesie nauki stosowane jest podejście skoncentrowane na studentach. Aby zmotywować studentów i skutecznie zaangażować ich w proces nauki, dużą wagę przywiązuje się do umożliwienia im aktywnego uczestnictwa. Stosowane są różne metody nauki: wykłady inkluzywne, dyskusje, studium przypadku, rozwiązywanie problemów, burze mózgów itp. Podczas rozwiązywania zadań studenci mogą współpracować i omawiać wybór odpowiednich rozwiązań. W trakcie dyskusji studenci nabywają umiejętność dzielenia się wiedzą, konstruktywnej wymiany zdań i reagowania na komentarze.

Tabela 3 zawiera listę możliwych wykładów i seminariów. Wszystkie materiały przygotowane na potrzeby kursu (plany wykładów, skrypty seminariów) znajdują się w dokumencie „Narzędzia aktywnego uczestnictwa: Podręcznik dla animatorów zaangażowania obywatelskiego”.

Tabela 3

Możliwe tematy do wyboru i metody do zastosowania w czasie zajęć

	Tematy	Metody
WYKŁAD	Partycypacja na rzecz zaangażowania społecznego	Wykład ustny/online; gra partycypacyjna lub analiza przypadku; dyskusja; refleksja; testy samooceny
	Zaangażowanie obywateli w rozwój gmin i miast	Wykład ustny/online; gra partycypacyjna lub analiza przypadku; dyskusja; refleksja; testy samooceny
	Udział w praktyce – studium przypadku, narzędzia i metody	Wykład ustny/online; prezentacja PPT; pytania i odpowiedzi; dyskusja
	Przyjmowanie odporności: Innowacyjne metody partycypacyjne w erze post-COVID	Wykład ustny/online; analiza przypadku; dyskusja; refleksja; pytania i odpowiedzi
	Poza schematem: Pierwsze kroki na drodze do sukcesu innowacji	Wykład ustny/online; analiza przypadku; dyskusja; refleksja; pytania i odpowiedzi
	Partycypacja w praktyce - studium przypadku, narzędzia i metody	Wykład ustny/online; prezentacja PPT; pytania i odpowiedzi; dyskusja
SEMINARIA/WARSZTATY/LABORATORIA	Zaangażowanie obywatelskie – jak identyfikować grupy docelowe interesariuszy w procesach społecznych	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; mapowanie interesariuszy; dyskusja
	Organizacje pozarządowe jako mediatorzy w procesach uczestnictwa obywatelskiego	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; mapowanie relacji i działań wspierających proces partycypacji społecznej; dyskusja
	Etyka, odpowiedzialność i włączenie społeczne w procesach decyzyjnych	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; mapowanie wyzwań i możliwości; dyskusja
	Młodzi ludzie jako współkreatorzy Smart City	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; aktywna obserwacja (spacer badawczy); dyskusja
	Budowanie odporności miasta na kryzysy przy zaangażowaniu społeczności lokalnej	Wykład; studia przypadków; pytania i odpowiedzi; burza mózgów w celu wygenerowania pomysłów na budowanie odporności miejskiej poprzez zaangażowanie młodzieży; dyskusja
	Rewitalizacja – ożywienie zdegradowanych i opuszczonych obszarów miejskich w podejściu partycypacyjnym	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; prototypowanie; dyskusja
	Miasto dostępne dla użytkowników przestrzeni publicznej ze szczególnymi potrzebami	Wykład; studia przypadków; sesja pytań i odpowiedzi; tworzenie mapy empatii dla osób ze specjalnymi potrzebami; dyskusja
	Współpraca międzypokoleniowa w działaniach partycypacyjnych	Rewitalizacja – ożywienie zdegradowanych i opuszczonych obszarów miejskich w podejściu partycypacyjnym

W ramach kursu realizowane są zajęcia oparte na dwóch metodach: Project-based Learning i Design Thinking.

Uczenie się oparte na Project-Based Learning

To podejście edukacyjne, które wykorzystuje procedury badawcze skoncentrowane na uczniu, aby stworzyć produkt powiązany z rzeczywistym światem i znajdujący w nim zastosowanie. Bazuje na złożonym zadaniu, uwzględniającym trudne pytania lub problemy, a uczniowie uczestniczą w projektowaniu, rozwiązywaniu problemów, podejmowaniu decyzji i badaniach. PBL wspiera konstruktywistyczną teorię uczenia się, pomagając uczniom w rozwijaniu głębokiego zrozumienia poprzez eksplorację (Saad i Zainudin, 2024). Zamiast zmuszać do zapamiętywania nowych informacji, podejście to zachęca ich do rozwijania i analizowania. Wiedza jest tworzona przez samych uczniów poprzez aktywne uczestnictwo w procesie nauczania i uczenia się. Podejście PBL pomaga zmniejszyć obciążenie poznawcze uczestników i poprawić ich osiągnięcia w nauce. Podczas realizacji projektu uczniowie pracują zespołowo, aby wymieniać się wiedzą, inspirować się nawzajem, reagować na swoje opinie, pomagać w zrozumieniu i uczyć się od siebie nawzajem. Praca w grupach ma również pozytywny wpływ na poczucie własnej wartości.

Uczenie się oparte na Project-based Learning zyskało ostatnio na popularności jako strategia edukacyjna, która promuje zainteresowania i rozwój poznawczy uczniów (Pan i in., 2022). Chiu (2020) twierdzi, że PBL może poprawić zdolności myślenia wyższego rzędu, a nie wiedzę faktograficzną. Co więcej, jak przyznają Deep i in. (2019), poprzez podejście PBL można rozwinąć i pielęgnować nawet 13 umiejętności miękkich, jak: praca zespołowa, rozwiązywanie problemów, zarządzanie emocjami, etyka i moralność, komunikacja, ciągłe uczenie się, przywództwo, zarządzanie kryzysowe, myślenie kreatywne i krytyczne, zarządzanie informacją i przedsiębiorczość. Uczniowie wykorzystują dwie kluczowe umiejętności XXI wieku, a mianowicie umiejętności uczenia się i innowacji (myślenie krytyczne, rozwiązywanie problemów, współpraca, kreatywność i innowacyjność), a także umiejętności cyfrowe (umiejętność korzystania z informacji, z mediów, informacja i komunikacja) (Voinohovska

i in., 2019). Przekształcenie studentów w aktywnych poszukiwaczy wiedzy, uczących się przez doświadczenie, kierujących się motywacją i wartościami wymaga od nich wysokiego poziomu zaangażowania i znacznie większego wysiłku (Bratianu i in., 2020).

Design Thinking

jest kluczowym podejściem w badaniach partycypacyjnych.

Jego kompleksową definicję przedstawiła Linda Naiman:

„Design Thinking to myślenie projektowe, to iteracyjny nieliniowy cykl, który obejmuje rozwijanie głębokiego zrozumienia niezaspokojonych potrzeb klientów lub użytkowników w kontekście konkretnej sytuacji, nadawanie sensu danym i odkrywanie spostrzeżeń, kwestionowanie założeń, badanie różnych perspektyw, przekształcanie problemów w możliwości, generowanie kreatywnych pomysłów, krytykowanie i wybieranie pomysłów, testowanie poprzez prototypowanie i eksperymentowanie, udoskonalanie rozwiązań i wreszcie wdrażanie innowacji”¹.

Procesy Design Thinking zakładają pełną współpracę z użytkownikami końcowymi – od fazy badawczej, która pozwala poznać potrzeby ludzi, po testowanie i iterację zaprojektowanych rozwiązań. Praca odbywa się w interdyscyplinarnych zespołach, metodą warsztatową, a wypracowane na końcu rozwiązania są testowane i udoskonalane. Design Thinking to proces zespołowy, współprojektowanie rozwiązań, zakładający konieczność niepodporządkowywania się indywidualnym pomysłom. To zbiór zasad, które, wywodząc się z praktyki projektantów, można obecnie zastosować w różnych obszarach działalności człowieka – w projektowaniu produktów, procesów i usług, a także zmian społecznych.

Design Thinking jest szczególnie cenne dla zrozumienia potrzeb ludzi. Rodriguez i Jacoby zauważyli, że kompleksowe poszukiwanie innowacji poprzez projektowanie to najlepszy sposób na ochronę firm przed „czarnymi łabędziami” (Jacoby i Rodriguez, 2007). Koncepcja ta ma zastosowanie również w przypadku problemów mieszkańców miast oraz terenów zaniedbanych, zwłaszcza na obszarach opuszczonych. Projektowanie rozwiązań należy tu rozumieć jako proces, zbiór umiejętności i sposób myślenia, łączący krytyczne podejście z kreatywnością.

¹ Linda Naiman, Design Thinking as a Strategy for Innovation <https://www.creativityatwork.com/design-thinking-strategy-for-innovation/>

7. Strategia oceny

Aby zapewnić aktywne zaangażowanie studentów i ich zdolność do zastosowania wiedzy teoretycznej w praktyce, stosowana będzie metoda oceny kumulatywnej. Procedura ta gwarantuje ocenę kształtującą studentów w trakcie całego kursu i ocenę podsumowującą na koniec kursu.

Tabela 4

Elementy oceny

Elementy oceny	Procentowy udział w ocenie	Moment oceny	Kryteria oceny
Aktywny udział w wykładach/seminariach/warsztatach/laboratoriach	20	Po wykładzie/seminarium/warsztatach (wkład teoretyczny)	Podczas zajęć studenci powinni aktywnie uczestniczyć w zajęciach, przygotowując się do dyskusji, analizując przypadki oraz zadając pytania i odpowiadając na nie. Aktywny udział jest doceniany i nagradzany punktami, które wpływają na ocenę końcową. Aktywny udział może być również oceniany według kryteriów ustalonych przez prowadzącego dla poszczególnych zajęć. Po każdym wykładzie studenci mogą również wypełnić test samooceny przygotowany przez wykładowcę, aby upewnić się, że zrozumieli główne zagadnienia. Testy te mogą zawierać pytania zamknięte i/lub otwarte.
Prezentacja badań partycypacyjnych (projekt)	70	Podczas sesji	Studenci przygotowują prezentację swojego projektu, obejmującą jego najważniejsze aspekty: istotność i cel, zadania, metody i proces (etapy), a także wyniki i zalecenia. Ocenę przeprowadza się przy użyciu podejścia opartego na rubrykach. Sugerowany czas trwania każdej prezentacji wynosi 20–30 minut.
Refleksja	10	W trakcie realizacji kursu	Uczniowie dokonują refleksji na temat całego swojego doświadczenia edukacyjnego, identyfikując osobiste mocne strony i napotkane wyzwania. Refleksja jest prowadzona w czterech formach: refleksji przed działaniem, refleksji w działaniu, refleksji nad działaniem i refleksji poza działaniem. Refleksje powinny zostać przez studentów przedstawione w formie pisemnej.

Największa część oceny końcowej (70%) jest przeznaczona na prezentację projektu badawczego o charakterze partycypacyjnym. Odzwierciedla to nakład pracy studentów, którzy poświęcają na to 30 z przewidzianych na cały projekt 54 godzin. Studenci są zobowiązani do przygotowania prezentacji swoich projektów, uwzględniającej następujące elementy:

- » istotność badań,
- » cel i zadania badań,
- » metody zastosowane w badaniach,
- » przebieg badań,
- » wyniki badań,
- » rekomendacje.

Do oceny prezentacji studentów stosuje się ocenę opartą na ustalonych kryteriach opisowych. Zalety tej metody to m.in.:

- » **przejrzystość** – oczekiwania i kryteria oceniania są jasne dla uczniów, co pomaga im zrozumieć, jak ich praca będzie oceniana;
- » **spójność i obiektywizm** – ocenianie jest obiektywne, co zapewnia, że wszyscy uczniowie są oceniani według tych samych standardów;
- » **informacja zwrotna** – uczniowie otrzymują konkretną, praktyczną informację zwrotną, wskazującą mocne strony i obszary do poprawy.

Proponowane kryteria opisowe przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5

Ocena prezentacji projektu na podstawie kryteriów opisowych

Kryteria	PUNKTY		
	2 (doskonały)	1.5 (wymaga poprawy)	1 (słaby)
Formułowanie celu, zadań	Jasne, osiągalne	Niektóre stwierdzenia są wątpliwe	Sformułowania niejasne
Dokładność badań	Użyto adekwatnych narzędzi i jasno je opisano	Niektóre narzędzia budzą wątpliwości	Brak wiarygodnych narzędzi
Opis procesu	Przejrzysty, dobrze ustrukturyzowany	Niektóre fragmenty są niejasne lub napisane w pośpiechu	Niejasny
Wyniki i zalecenia	Przejrzysty, dobrze ustrukturyzowany	Niektóre części są niejasne	Niejasny
Sposób prezentacji	Przejrzysty, dobrze ustrukturyzowany, bardzo atrakcyjny wizualnie	Niektóre części budzą wątpliwości lub zrobione na szybko	Niezorganizowany i niejasny; słaba jakość obrazu

Dwadzieścia procent oceny końcowej jest przypisane do wyników uzyskanych podczas testów lub innych aktywności. Można zastosować ocenę opartą na kryteriach opisowych. Treść i format tych ocen określa wykładowca.

Studenci są również motywowani do refleksji nad swoim doświadczeniem. Refleksja stanowi kolejny element oceny końcowej, którego waga wynosi 10% (Tabela 6). Refleksja, czyli umiejętność krytycznego, analitycznego i obiektywnego spojrzenia na swoje doświadczenie, jakby z zewnątrz, jest nieodłączną cechą kompetencji zawodowych w każdej działalności specjalistycznej. Refleksja uzupełnia rozwój umiejętności rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji, a także poprawia efektywność komunikacji z klientem lub współpracownikiem (Adams i in., 2016). W trakcie kursu studenci uczestniczą w ciągłym procesie refleksji. W ten sposób łączą zajęcia z pracą samodzielną, a refleksja ma im pomóc nie stracić z oczu idei projektu, istoty i przebiegu zasad procesu Design Thinking, skupić się na działaniach i przemyśleć je na nowo poprzez ciągłe powracanie do nich w procesie refleksji. Dla prowadzącego kurs ważne jest, aby nie stracić z oczu dynamiki grupy, wyczuć jej nastrojów i szybko reagować na wszelkie wątpliwości, a nawet problemy. To prowadzi do większego skupienia się na procesie uczenia się oraz głębszej analizy doświadczeń, spostrzeżeń i wniosków, co przekłada się na bardziej kompleksową realizację kursu i rozwój zawodowy.

Koncepcyjne ramy refleksji składają się z czterowymiarowych komponentów: refleksji przed działaniem, refleksji w działaniu, refleksji nad działaniem i refleksji poza działaniem. Refleksja przed działaniem zachęca uczniów do refleksji przed przystąpieniem do zadań praktycznych.

Refleksja nad działaniem zazwyczaj obejmuje zadania refleksyjne, w których uczniowie opowiadają o swoich doświadczeniach, „rekonstruując” je po fakcie, zamiast „konstruować” znaczenie w danej chwili. Natomiast refleksja w działaniu pozwala uczniom aktywnie „konstruować” swoją praktykę w miarę jej rozwoju, usprawniając podejmowanie decyzji w czasie rzeczywistym. Refleksja poza działaniem z kolei pomaga uczniom łączyć przeszłe i obecne doświadczenia, aby ukierunkować i ukierunkować przyszłe działania (Edwards, 2017).

Ramy strategii oceny tworzą z perspektywy uczących się, którzy muszą doświadczyć transformacyjnego procesu uczenia się.

W niniejszym badaniu transformacyjne uczenie się rozumiane jest jako „proces, w którym dotychczas bezkrytycznie przyswajane założenia, przekonania, wartości i perspektywy są kwestionowane, a tym samym stają się bardziej otwarte, przepuszczalne i lepiej zweryfikowane”. Proces ten rozpoczyna się od uświadomienia sobie przez uczących się ich perspektywy znaniowej (Fritz i Marchewka, 2024). Następnie, poprzez badania i refleksje oparte na partycypacji, uczący się mają potencjał do nabycia odpowiedniego nastawienia i kompetencji. Należy pamiętać, że waga poszczególnych składników oceny i poszczególne elementy oceny mogą się różnić w zależności od rodzaju kursu i są ustalane zgodnie z regulaminem egzaminacyjnym danej instytucji.

Bibliografia

Adams C. L., D. Nestel, and P. Wolf (2006). Reflection: a critical proficiency essential to the effective development of a high competence in communication," *Journal of Veterinary Medical Education*, 33 (1): 58-64.

Arnstein, Sh. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4), 216-224. DOI: 10.1080/01944366908977225

Bensus, V. (2021). Improving local governance with citizen engagement? *City*, 25 (1-2), 88-107. DOI: 10.1080/13604813.2021.1885913

Bratianu, C., Hadad, Sh., and Bejinaru, R. (2020). Paradigm Shift in Business Education: A Competence-Based Approach. *Sustainability*, 12, 1348; doi:10.3390/su12041348

Botchwey, N.D., Johnson, N., O`Connell, L.K., and Kim, A.J. (2019). Including Youth in the Lander of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 85 (3): 255 – 270. DOI: 10.1080/01944363.2019.1616319

Buckwalter, N. D. (2014). The Potential for Public Empowerment through Government-Organized Participation. *Public Administration Review*, 74, 573-584. <https://doi.org/10.1111/puar.12217>

Chiu, C. F. (2020). Facilitating K-12 teachers in creating apps by visual programming and project-based learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Ijet)*, 15(01), 103. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i01.11013>

Deep, S., Salleh, B. M., & Othman, H. (2019). Improving the soft skills of engineering undergraduates in Malaysia through problem-based approaches and e-learning applications. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 9(4), 662-676. <http://doi.org/10.1108/HESWBL-07-2018-0072>

Edwards, Sh. (2017). Reflecting differently. New dimensions: reflection-before-action and reflection-beyond-action. *International Practice Development Journal*, 7 (1): 1-14.

Fritz, R., and Marchewka M. (2024) Transformative learning: Investigating perspective changes towards developing global human resources in a virtual exchange project. *Innovations in Education and Teaching International*, 61(2): 370-384, DOI: 10.1080/14703297.2022.2163277

Hahn, M.B., Kemp, C., Ward-Waller, Ch., Donovan, Sh., Schmidt, J. I., & Bauer, S. (2020) Collaborative climate mitigation and adaptation planning with university, community, and municipal partners: a case study in Anchorage, Alaska. *Local Environment*, 25 (9), 648-665. DOI: 10.1080/13549839.2020.1811655

Ianniello, M., Iacuzzi, S., Fedele, P., & Brusati, L (2019). Obstacles and solutions on the ladder of citizen participation: a systematic review. *Public Management Review*, 21 (1), 21-46. DOI: 10.1080/14719037.2018.1438499

Jacoby, R., & Rodriguez, D. (2007). Innovation, growth, and getting to where you want to go. *Design Management Review*, 18(1), 10.

Lappas, G., Triantafillidou, A. & Kani, A. (2022). Harnessing the power of dialogue: examining the impact of facebook content on citizens' engagement. *Local Government Studies*, 48 (1), 87-106. DOI: 10.1080/03003930.2020.1870958

Maistry, M., & Thakrar, J. (2012). Educating students for effective community engagement: student perspectives on curriculum imperatives for universities in South Africa. *South African Review of Sociology*, 43 (2), 58-75. DOI: 10.1080/21528586.2012.694243

Mbah, M. (2019). Can local knowledge make the difference? Rethinking universities' community engagement and prospect for sustainable community development. *The Journal of Environmental Education*, 50 (1), 11-22. DOI: 10.1080/00958964.2018.1462136

Mathieson, S. (2014). Student Learning. In H. Fry, S. Ketteridge, & S. Marshall, A handbook for teaching and learning in higher education. Enhancing academic practice (3rd ed.). Routledge.

Pan, H. W., Chen, N., and Wiens, P. D. (2022). Teacher professional development and practice of project-based learning in Taiwan: The moderating effect of self-efficacy. *Asia Pacific Journal of Education*. <https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2114423>

Saad, A., and Zainudin, S. (2024). A review of teaching and learning approach in implementing Project-Based Learning (PBL) with Computational Thinking (CT). *Interactive Learning Environments*, 32 (10), 7622-7646, DOI: 10.1080/10494820.2024.2328280

Sernbo, E., Sjöström, M., and Rademaker, A. L. (2024) Developing international virtual student exchange to enhance theory-practice transfer. *Social Work Education*, 43(4): 1110-1122. DOI: 10.1080/02615479.2023.2167199

Training tools for curriculum development: a resource pack. (2018). UNESCO International Bureau of Education. Training tools for curriculum development: a resource pack - UNESCO Digital Library

Voinohovska, V., Tsankov, S., & Goranova, E. (2019). Development of the students' Computational Thinking skills with Project-Based Learning in scratch programming environment, 5254–5261. <https://doi.org/10.21125/inted.2019.1309>

Woronkowicz, J. (2018). *Community Engagement and Cultural Building Projects*. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48 (1), 32-43. DOI: 10.1080/10632921.2017.1366962

Yet, M., Manuel, P., DeVidi, M. & MacDonald, B. H. (2022). Learning from Experience: Lessons from Community-based Engagement for Improving Participatory Marine Spatial Planning. *Planning Practice & Research*, 37 (2), 189-212. DOI: 10.1080/02697459.2021.2017101

2025